

J-kuckó

Mondogassuk előbb lassan, jól artikulálva, majd egyre gyorsulva:

- jo-jó-je-jé-ja-já-ji-jí-jo-jó-je-jé-ja-já-ji-jí...
- ajja-ejje-ijji-üjjü-ajja-ejje-ijji-üjjü...
- jala-jálá-jele-jélé-jili-jülü...

Ejtsük tisztán a következő szópárokat, majd mondjuk az egész szósort gyorsabban, nyelvgyötrőként:

- éjjel-nappal
- tejjel-vajjal
- sej-haj
- ejnye-bejnye

Ejtsük tisztán a következő szósorokat, majd mondjunk egy-egy szósort gyorsabban, nyelvgyötrőként ismételve:

- haj, háj, héj, huj
- rajt, rejt, rojt, bojt

Mi jó!

Utánozzuk a rigó hangját, mondogassuk a *Mi jó* kezdetű mondókát a hangmagasságot változtatva (magas hangrendű magánhangzó magas, mély hangrendű mély hangon)!

Mi mi é-rik di-
jó, jó, a ó!

(ti tá ti tá ti ti ti tá)

A rigó a diónak örül. De nem csak a dió lehet jó.

Ki minek örülhet? Mire mondhatjuk még, hogy de jó? – Hallgassuk meg a gyerekek válaszait!

A molnárok például annak örülnek, ha jó a termés, és sok gabonát kell őrölniük. Ilyenkor azt mondjuk: jó a nyár, jó nyár jár a molnárokra – jó nyár jár rájuk.

Mondogassuk a molnárok mondókáját erőteljesen ütemezve, a karunkkal pedig tegyünk forgó mozdulatokat, mintha malomkő forogna:

Jól járnak a molnárok,   □□ □ | ti-ti-ti-ti ti-ti-tá
mikor jó nyár jár rájuk.   □□ □ | ti-ti-ti-ti ti-ti-tá

Álljunk fel, vállfogással alkossunk szoros kört, és mondjuk úgy a mondókát, hogy körben járva, egyszerű tánclépésekkel követjük a ritmust! Negyed értékenként lépünk, jobbra, jobb lábbal kezdve. Néhány ismétlés után megfordíthatjuk az irányt, foroghat a malomkő balra is.

Hová lett a vaj?

Eszközigény: Kis doboz

Nemcsak jó dolgok vannak a világon, vannak bajok is. Például baj, ha rossz a termés, kevés az őrölnivaló, és emiatt drága a kenyér. De az is baj, ha a kenyér mellé nem kerül más az asztalra. Vagy eltűnik a vaj, mert a cica megette.

Énekeljük a *Cirmos cica, haj* kezdetű dalocskát, amit valószínűleg ismernek már a gyerekek! Kottával elérhető itt:

Kattints ide!

Majd játszunk vajcsenő játékot! A terem közepére tegyünk ki egy széket, a székre egy kis dobozt, ami a vaját jelképezi! Álljon a szék mögé, háttal a széknek a gazdasszony, karba tett kézzel! Ő éneklő a dalt, miközben a többiek próbálnak odalopózni a székhez, és elcsenni a vaját. A gazdasszony bármikor megszakíthatja az éneket, és hátrafordulhat. Ekkor a cicák szétrebbenek. A gazdasszony visszafordul, és kezdi újra az éneket. Ha valamelyik cica fürgén és ügyesen megszerzi a vaját, viszi magával, és elrejt. A gazdasszony a következő hátrafordulásnál észreveszi, hogy eltűnt a vaj. Kinél lehet? Ha rámutat a tettesre, visszakapja a vaját. Ha nem találja el, kinél van, a vaját elcsenő cica lesz az új gazdasszony, és hasonlóan folytatódik a játék. (A vaj visszakerül a székre.)

Jószoroló

Eszközigeány: Számítógép, digitális tábla

Ti minek örültök? Mire mondjátok, hogy de jó? – Hallgassuk meg a gyerekek válaszait!

Majd kérjük meg őket, hogy mindenki mondjon egy mondatot, ami így kezdődik: *Jó a/az...*

Hallgassuk meg sorban a gyerekek mondatait, majd olvassunk fel egy jószorolót: Nemes Nagy Ágnes *Labda* című versét!

A vers (a versbeszélő) szerint mi a jó? Mi a legjobb?

Mihez hasonlít a labda? Mivel kapcsolja össze a labda képét a versben a költő?

Párosítsuk a versbéli labdák képeit és neveit a *Labdák* című tankockán!

Kattints ide!

A Naplabdát, Holdlabdát el tudjuk-e kapni?

Mikor ilyen szép színes a napkorong? (naplemente és napfelkelte idején)

Mindig ilyen kerek labda a Hold? Milyen alakja lehet még? (csónak, D betű, C betű)

Ha májusban kerül sor a versjátékra, tegyünk egy szép labdarózsaágot egy vázába!

Labdajátékok

Vegyünk elő egy labdát, és játsszuk a korábbi mondatalkotó játékot labdadobással összekötve: álljunk körbe, a gyerekek egymásnak dobják a labdát (szomszédnak nem lehet)! Aki megkapja a labdát, mond egy mondatot a „Jó a/az...” formulával, majd továbbdobja a labdát. Minél gyorsabb, pergőbb a játék, annál jobb. Szigoríthatunk a szabályokon úgy, hogy ugyanazt a dolgot mondani nem lehet, és aki hibázik vagy sokáig nem mond semmit, az kiáll a körből.

Olvassuk el a vers első szakaszát ritmizálva, majd tanuljuk is meg. A versritmust az ütemhangsúly és időmérték együtt alakítja és erősíti.

A sorok határozottan két sorfélre oszthatók, amit a sormetszet jelével jelölünk:

Jó a nyár, jó a tél,	– U – – U –	tá-ti-tá tá-ti-tá
jó az út, jó a szél,	– U – – U –	tá-ti-tá tá-ti-tá
jó a labda – nézd, szalad; –	– U – U – U –	tá-ti-tá-ti tá-ti-tá
jó a hold és jó a nap.	– U – – – U –	tá-ti-tá-tá tá-ti-tá

Ha már jól megy, álljunk újra körbe, és próbáljuk ki a versmondást labdadobással! Akihez kerül a labda, mondja a következő fél sort, és máris dobja tovább a lasztit. Minél pergőbb a játék, annál folyamatosabb a versmondás.

Végül gurítsuk el a labdát, és fussunk a helyünkre!

MI A BAJ?

Képböngésző, történetalkotó

Nézzük meg a nyitó oldalpár (62–63. o.) képét, és keressük meg az elgurult labdarózsákat! Melyik oldalon van több? (jobb oldalon)

Mit látunk még a képen? – Nevezzék meg a gyerekek az állatokat! Melyik mit csinál? Pl.:

- A cica: bújjik, mászik, les, figyel...
- A majom: kürtöt fúj, trombitál, lóg...
- A papagáj: alszik, pihen, repül...

Mit keresnek a fán? Találjunk ki velük egy mesét, történetet!

Janka-Jenci-baj

Figyeljék meg a gyerekek Miklya Zsolt *Janka-Jenci-baj* című versét! Milyen történet rejtőzik a sorok mögött? Olvassuk fel a verset, majd nyomozzunk együtt a történet után! (Szóban megalkothatjuk magát a történetet is.)

A gyerekek alkossanak hármass csoportokat, lehetőleg mindben legyen fiú is, lány is! Osszák fel maguk között a verset szerepek szerint: mesélő, Janka, Jenci, majd olvassák fel a verset úgy, mint egy hangjátékot! A versbeszédet egyéb zajokkal, hangadással is kísérhetik.

Papíriadó

Eszközigény: A/4-es papírok

Mikor szoktak riadót fújni? Miért van szükség ilyen erős hangadásra vészhelyzetben?

Fújjunk mi is riadót papírtölcsérrel! Készítsenek hozzá a gyerekek papírtölcsért A4-es vagy A3-as méretű papírból (lehet ennél nagyobból is)! Az egyszerű kúpforma készítése videófilmen is követhető:

Kattints ide!

A tölcsér végén hagyjunk nagyobb nyílást a száznak, majd fújjunk bele trombitáló hanggal! A papírkúp rezgésbe jön, és felerősíti a hangot. Minél nagyobb, hosszabb a tölcsér teste, annál erősebb lesz a hanghatás. (Már csak az a kérdés, mit szólnak a szomszéd teremben, illetve az iskolában a riadóhoz.)

Fedőkötés

Eszközigény: Kötszerek

És mi van, ha valakit tényleg megcsíp a papagáj, megkarmol a cica, vagy lehorzsolja a bőrét? Mi van, ha a kezünkön, lábunkon vérző seb keletkezik? Gyerek is el tudja látni a kisebb sebeket, ha nincs felnőtt, aki segítene. Egy oktatófilm segítségével megtaníthatjuk a gyerekeknek a fedőkötés készítését, amit ki is próbálhatnak egymáson. (A film felnőtteknek készült, ezért nem muszáj megnézni, elég, ha a pedagógus bemutatja a szakszerű mozdulatokat.)

Kattints ide!

Vaja baja

Eszközigény: Számítógép, digitális tábla

Mikor mondjuk valakire, hogy tejben-vajban fürdik? – Hallgassuk meg a gyerekek válaszait! Majd pontosítsuk a szólás jelentését: amikor valaki bőven el van látva minden jóval, mindent megkap, amit csak a szeme-szája kíván. Vagyis nagy jólétben él.

A vaj szónak más jelentése is lehet. A Vay régi családi név, tőlük kapta a nevét Vaja (korábban Nyírvaja) város (Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében). Erdélyben is van egy Vaja nevű település:

Székelyvaja (Maros megyében). A székelyek is magyarok, főleg Erdély hegyei, dombjai között élnek. És bizony, nem mindig jólétben.

Olvaszuk fel Markó Béla, erdélyi költő *Székelyvaja* című versét! Figyeljék meg a gyerekek, hogy Székelyvajának mi a baja!

Hallgassuk meg a gyerekek válaszait! Majd kérdezzük meg: Mit jelent az, hogy valakinek sovány a teje, vaja? (szegénységben él) És ha nincs is teje, vaja? (akkor baj van)

Keressék meg a gyerekek a versben a sor végi rímeket, összecsengő, ismétlődő szavakat!

Emeljük ki, és csak a rímshavakat olvassuk sorban!

Majd készüljenek a gyerekek a vers felolvasására, mintha a vajai székelyekhez szólnának, őket kérdezzetnék, velük éreznének együtt!

Versszakonként váltva a felolvasót, olvassák fel többen is így a verset!

Nézzünk körül egy kicsit Székelyvaján és környékén! Nézzük meg a *Székelyföldön* című tankocka képeit! A képek kattintással nagyíthatók.

Kattints ide!

JUHAJÓ

Hujjogató

Hallottátok-e már azt a kiáltást, hogy huj-huj? Mikor?

Hujjogjunk mi is egy kicsit (felelgetve mondjuk a gyerekekkel):

- Huj-huj-huj...
- Huj-huj-hajrá...
- Huja-huja-huja...
- Heje-huja-hopp...

Hujából lesz a juha, ha a mássalhangzókat felcseréljük:

- Juha-juha-juha...

És már meg is érkeztünk Finy Petra *Hujjogató* című verséhez. Olvassuk fel úgy, hogy a versszakok első sorát a gyerekek megismétlik, erre jön a 2–4. sor válasza (amit a pedagógus egyedül olvas)!

Juha-képek

Eszközigény: Színes papírok, ollók, ragasztók

Három versszak, három kép. Nézzük meg jobban a képeket! Melyik szakaszban mit látunk? Válasszanak a gyerekek képet, amelyik a legjobban megtetszik! A választott kép szakaszát olvassák el, és készüljenek fel a hangos olvasására!

Majd önként jelentkezés alapján olvassa fel szakaszonként egy-egy gyerek a verset! Ha nagy a túljelentkezés, megismételhetjük a felolvasást többször is.

A választott kép nyomán rajzoljanak, fessenek saját képet, vagy készítsenek papírkollázst a gyerekek! Az azonos képet választók egy-egy kis csoportban helyezkedhetnek el a munkához. Végül rendezzünk kiállítást: külön a göndör hajú ég, a bölgő vihar és a fényhajó képeivel!

Éghajó

Eszközigény: Számítógép, digitális tábla

Az égen nagy csodák történnek éjszaka is. Főleg akkor, ha van hozzá hajónk. Lócinak volt, és utazott is vele eleget. Mit gondoltok, miféle hajó lehetett ez?

Hallgassuk meg a gyerekek válaszait, majd nézzük meg a 64–65. oldal képét. Milyen hajó ez? Mi a neve? Hová utazik rajta Lóci?

Olvassuk fel a gyerekeknek Miklya Luzsányi Mónika *Éghajó* című meséjét eddig a mondatig: „Elbújt egy felhő mögé, és ott sírdogált.”

Kérdezzük meg: Mit gondoltok, miért sírdogált Esthajnal?

Hallgassuk meg a gyerekek válaszait, majd olvassuk tovább a mesét eddig a mondatig: „– Ne beszélj butákat! – próbálta nyugtatni Lóci Esthajnal.”

Kérdezzük meg: Vajon mit mondott még Lóci Esthajnalnak? Mivel próbálta őt vigasztalni?

Hallgassuk meg a gyerekek válaszait, majd olvassuk végig a mesét!

Kérdezzük meg: Ti mit mondatok volna még Esthajnalnak?

A gyerekek is olvassák el a mesét, és gyűjtsék össze a szövegből a mese égi tájait, szereplőit!

Melyik milyen helyzetben, állapotban van a mese szerint?

- Tejút – csillagokból áll
- Fias Tyúk (Fiastyúk) – csibéi szétszaladtak
- Göncölszekér – rúdját cserélni kell, van kicsi és nagy (Kis-Göncöl, Nagy-Göncöl)
- Nyilas – íjnak nézte a Holdat
- Hold – íj alakú, keskeny ívű, nem csillag
- Esthajnalcsillag – egyedül van, az este és a hajnal csillaga.

Valóban van az égbolton egy minden másnál fényesebb „csillag”. Napnyugta és napfelkelte környékén a legkönnyebb észrevenni, mert szinte mindennél fényesebb az égbolton. Legismertebb neve az Esthajnalcsillag, pedig igazából nem is csillag, hanem egy bolygó: a Vénusz. Nála csak a Nap és a Hold fényesebb az égen.

A Göncöl-szekeret, vagyis a Nagy Göncölt, a Nagy Medve csillagkép hét legfényesebb csillagát is könnyű felfedezni. És nem lehet összetéveszteni a Fiastyúk csillagaival. A Nagy Medvét és a Fiastyúkot még a Biblia is néven nevezi: „Ő [Isten] alkotta a Nagy Medvét és a Kaszáscsillagot, a Fiastyúkot és a Dél csillagait.” (Jób 9,9)

Figyeljük meg a mese égi szereplőit az *Éghajó* című tankockán! A képek kattintással nagyíthatók. A képek mozgatásával elrendezhetünk a tankockán egy hajóalakzatot.

Ha kedve van a gyerekeknek, tegyünk az éghajóval mi is egy utat: alkossunk közösen égmesét a megismert égi szereplőkkel! Új szereplőket is bevonhatunk a történetbe.